

N:o 30.

Ank. till Riksd. kansli den 13 mars 1890, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om sådan ändring i gällande kommunal- och folkskolelagstiftning, att der kyrkoförsamling består af flera kommuner, hvarje kommun må ega rätt att förvalta sitt skolväsen och inom sig utse skolråd.

I kongl. förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd stadgas följande:

§ 1. Hvarje kyrkoförsamling så i stad som på landet eger att för vården af kyrkans och skolans angelägenheter i kyrkostämma med kyrkoherden sammanträda till öfverläggning och beslut på sätt denna förordning stadgar.

§ 21. I hvarje kyrkoförsamling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd.

Inom samma pastorat eller stad må dock flera församlingar kunna om gemensamt kyrkoråd eller skolråd sig förena.

Kyrkoråd och skolråd må, der så lämpligen sig göra låter, kunna till ett gemensamt kyrko- och skolråd förenas.

I Kongl. Maj:ts förnyade stadga angående folkundervisningen i riket, den 20 januari 1882, stadgas följande:

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 7 Saml. 16 Häft.

§ 6. Hvarje kyrkoförsamling med särskildt skolråd, så ock två eller flera församlingar inom samma pastorat eller stad, som förenat sig om ett gemensamt skolråd, utgöre ett skoldistrikt.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven och till laguskottet hänvisad motion, n:o 84, anför herr *A. Olsson* i Ornakärr — efter att hafva återgifvit ofvan intagna stadganden — följande:

»I fråga om förvaltning af angelägenheter, som angå församlingens kyrka, äro dessa bestämmelser utan tvifvel fullt rigtiga, och någon förändring derutinnan vill jag således för min del icke påkalla.

Deremot har det befunnits, att föreskriften derom, att hvarje kyrkoförsamling tillkommer vid kyrkostämma vården om skolans angelägenheter och att i hvarje kyrkoförsamling skall finnas ett skolråd, icke allestädes är fullt lämplig eller ändamålsenlig. De fall, der denna erfarenhet vunnits och hvilka jag strax skall uppgifva, förekomma visserligen endast undantagsvis, men torde dock finnas på så många ställen inom landet, att påyrkad ändring må anses berättigad.

Jag äsyftar härvid sådana fall, der en kyrkoförsamling består af flera kommuner, vanligtvis tvenne sådana. Tydligt är att i regel hvarje kommun för sig bestrider kostnaden för sitt skolväsen och att detta gäller äfven för kommun, som jemte annan sådan bildar en kyrkoförsamling, men detta oakadt äro dessa på sådant sätt till en kyrkoförsamling sammanslagna kommuner icke enligt nu gällande lagstiftning berättigade att hvar för sig förbereda frågor, som angå skolundervisningen, eller att besluta i dit hörande ämnen, utan måste sådant ske uti ett för kyrkoförsamlingen i sin helhet tillsatt skolråd och å kyrkostämma, i hvilken alla deruti röstberättigade, vare sig de tillhöra ena eller andra kommunen, äro oförhindrade att deltaga. Det kan således hända att, derest en kyrkoförsamling består af kommunerna A. och B. och en fråga, som rör ensamt skolväsendet i A., förekommer till behandling och skolrådet i de begge af en kyrkoförsamling bestående kommunerna måste sammanträda för att bereda frågan, som derefter likaledes skall behandlas på gemensam kyrkostämma, skolrådsledamöter från kommunen B. kunna utöfva sådant inflytande på frågan, som är menligt för kommunen A., hvilken saken egentligen gäller, och genom användande af sin rösträtt, möjligen röstöfvervigt, besluta annorlunda än, om kommunen A. ensam finge afgöra ärendet. Der detta ej sker, måste, hvilket

antagligen är det vanliga, skolrådsledamöterna i den kommun, som icke af saken kunna vänta nytta eller skada, hålla sig passiva och vid ärendets behandling å kyrkostämma enahanda passivitet intagas, så att i sjelfva verket den kommun, som saken gäller, får sköta sig sjelf, oberoende deraf, att den gemensamt med annan kommun bildar en kyrkoförsamling. Huru skolräkenskaperna i sådana fall föras, derom eger jag visserligen ingen närmare kännedom, men antagligt är, att särskilda räkenskaper för hvarje kommuns skolväsen måste upprättas, hvilket för statistiskt ändamål torde vara nödvändigt, hvadan i räkenskaperna redogöres för särskilda förvaltningar, fastän dessa i regel skola skötas samfaldt af ett från de olika kommunerna valdt skolråd.

Det är mig bekant, att ansökan af tvenne till en kyrkoförsamling hörande kommuner om rätt att hvar för sig vårda sitt skolväsen och att för sådant ändamål inom hvardera kommunen välja skolrådsledamöter, blifvit af Kongl. Maj:t afslagen. Alltså finnes *ingen möjlighet* att annorledes än genom förändring af författningen och folkskolestadgan reglera förhållandet.

Utan tvifvel föreligger här en oegentlighet, som bör beaktas och rättas för tillämpning äfven i denna angelägenhet af den allmänna grundsats, som i kommunallagen är uttalad, att hvarje socken på landet skall utgöra för sig en särskild kommun, hvars medlemmar ega att inom lagbestämda gränser vårda sina gemensamma ordnings- och hushållsangelägenheter.

Jag tillåter mig därför hos Riksdagen föreslå: att antingen genom särskild författning eller genom omredigering af 1 och 21 §§ i kongl. förordningen den 21 mars 1862 samt folkskolestadgans 6 § af den 20 januari 1882, sådan bestämmelse måtte införas, hvarigenom *möjlighet* beredes tvenne eller flera till en kyrkoförsamling hörande kommuner att hvar för sig förvalta sitt skolväsen och för sådant ändamål inom sig utse ett skolråd och å utlyst kyrkostämma, hållen endast för den kommun, hvilken frågan gäller, till behandling företaga ärenden, som angå dess skolväsen.

Till det utskott, som kommer att behandla motionen, öfverlemnar jag att formulera antingen förslag till skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, till i ämnet utfärdad särskild författning eller till sådan förändring i åberopade 1 och 21 §§ i kongl. förordningen den 21 mars 1862 och folkskolestadgans 6 § af den 20 januari 1882, som af min motion, derest den vinner framgång, måste blifva en följd.»

Vid motionen, i hvilken två andra ledamöter af kammaren instämt, finnes fogad afskrift af en skrifvelse från ecklesiastikdepartementet till domkapitlet i Lund, innefattande ett af Kongl. Maj:t den 9 augusti 1889 på nämnda departements föredragning meddeladt beslut, enligt hvilket Kongl. Maj:t, med afseende å bestämmelserna i 1 § af gällande kyrkostämmoförordning och 6 § i folkskolestadgan, icke funnit skäl att bifalla en af en församling inom Lunds stift gjord ansökning om församlingens delning i två skoldistrikt.

Beträffande den lagtolkning, som lagts till grund för såväl det anförda beslutet, som andra dylika beslut, tillåter sig lagutskottet hänvisa till följande uttalande i de af förutvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet C. G. Hammarskjöld utgifna »Bidrag till tolkning af K. förordningarne den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet och i stad samt om kyrkostämma» (sid. 250):

»Att dela en kyrkoförsamling i två skoldistrikt är icke med författningarne öfverensstämmande (n:o 549*). Likväl finnes Kongl. Maj:t hafva medgifvit, att köpingen F. skulle 'för sig bilda ett eget från M. socken skildt skoldistrikt' (n:o 569). Detta medgifvande som gafs samtidigt med köpingens förklarande för egen kommun, synes hafva föranledts deraf att, såsom Kon. Bef. säger, 'parterna derom öfverenskommit och öfrige vederbörande ansett det lämpligt'. Och det eger nog sin rättighet, att både den äldre och den nuvarande folkskolestadgan medgifva öfverenskommelser, att kostnader för folkskoleväsendet icke skola bestridas gemensamt. En öfverenskommelse, att F. köping skulle med fritagelse från kostnaderna för M. sockens öfriga skolor sjelf bekosta sitt eget skolväsende, hade alltså varit i enlighet med författningen. Men något helt annat är att afskilja en del af en församling till ett eget skoldistrikt, så att tvenne skolor finnas inom församlingen. En sådan anordning är obekant för, att icke säga stridande emot, F. Kyrkost.

Något medgifvande, sådant som det i n:o 569, har icke på senare tid förekommit, utan derhän syftande framställningar afslagits. Ett exempel: T. köping begärde få blifva eget skoldistrikt. Men i utslag den 18 juni 1884 förklarade Kongl. Maj:t ansökningen 'icke emot grunderna i 1 §

* De inom parentes förekommande siffror innefatta hänvisning till n:o i »Samling af Kongl. bref, resolutioner och utslag angående tillämpningen af kommunalförordningarne».

af gällande kyrkostämmoförordning och 6 § folkskolestadgan kunna bifallas.»

I likhet med motionären finner lagutskottet, att fall kunna förekomma, då det är synnerligen önskvärdt, att en församling, som består af flere kommuner, må kunna delas i flere skoldistrikt.

Enligt förordningen om kommunalstyrelse på landet kan en socken icke i annat fall delas i flere kommuner, än när inom församlingen uppkommit en köping, hvilken då kan utbrytas och bilda egen kommun. Då det utmärkande för en köping just är, att förhållandena derstädes, i följd af den tätare befolkningen, närma sig till förhållandena i stad, är det tydligt, att anordningarna för skolväsendet i en köping, likasom i en stad, måste blifva af annan beskaffenhet än i en vanlig landskommun med dess glesare befolkning. Såvidt utskottet har sig bekant, utgöra stad och landskommun, der de bilda en gemensam kyrkoförsamling, alltid skilda skoldistrikt. Följaktligen kan det icke heller vara lämpligt att en köping nödgas att gemensamt med den öfriga församlingen handhafva sitt eget skolväsende såsom en del af hela församlingens och att närmaste uppsigten öfver detta utöfvas af ett gemensamt skolråd. Detta måste nemligen leda derhän, att antingen, såsom motionären framhållit, den ena kommunens ledamöter måste å den gemensamma kyrkostämman och i det gemensamma skolrådet hålla sig helt och hållet overksamma vid behandlingen af den andra kommunens angelägenheter och följaktligen känna sin närvaro fullständigt öfverflödig, eller ock deltaga i behandlingen af frågor, som äro dem främmande och likgiltiga. Till ett sådant deltagande, som i regeln knappast lärer vara till gagn, kan dock ofta hänsyn till den gemensamma ekonomien förmå de personer, hvilka eljest icke hafva något omedelbart intresse i ämnet.

I det fall, som i bilagan till motionen omförmäles, var församlingen redan före nu gällande kommunallagars tillkomst delad i två kommuner, utan att någondera af dem bildat köping; och några få dylika fall lära äfven annorstädes förekomma. Äfven då en församling på sådant sätt är delad i två kommuner, kunna skäl förefinnas, som göra en skilsmessa önskvärd jemväl i fråga om skolväsendet.

Lagutskottet får på sålunda anförda grunder hemställa,

att Riksdagen ville, med anledning af motionen,
i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga

sådana åtgärder, som finnas nödiga, på det att föreskrifterna i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och i stadgan angående folkundervisningen i riket den 20 januari 1882 ej må lägga hinder i vägen för särskilda till en kyrkoförsamling hörande kommuner att hvar för sig utgöra ett skoldistrikt med eget skolråd och rätt att å särskild kyrkostämma med de till kommunen hörande röstberättigade handlägga de ärenden, som röra kommunens skolväsende.

Stockholm den 13 mars 1890.

På lagutskottets vägnar:

Axel Bergström.